

Rozhlasové vystoupení Eduarda Hakena (asi v r.1992)

Narodil jsem se v roce 1910 na Volyni, na Ukrajině, v malé české osadě, kde měl táta zemědělskou usedlost. Zakrátko vypukla světová válka, tedy první světová válka, a otec byl povolán do armády a my s mámou a s babičkou jsme zůstali doma. Bylo nás kupa dětí, tehdy nás bylo už šest malých dětí a máma měla plnou hlavu starostí, jak všechno zvládnout. Měla hovězí dobytek, vepřový dobytek, drůbež atd. a to musela všechno zvládnout. Dokonce došlo k tomu, že když se k našemu území přiblížila fronta, museli jsme se stěhovat, tedy evakuovat. Byly to hrozné doby. My jako caparti jsme to tak nevnímali, nám to snad ani tolik nevadilo, ale já jsem strašně obdivoval tu naši zlatou mámu, která to všechno zvládala a nějak to zvládla.

Když vypukla v Rusku revoluce, tak se tam formovaly československé legie. Táta jakožto Čech se přihlásil do legií. A když legie odcházely zpět do vlasti přes Sibiř, táta zůstal na Volyni, poněvadž tam měl zemědělství a rodinu.

Mezitím bratr, nejstarší bratr, se přihlásil na gymnázium, studoval na gymnáziu a táta se rozhodl, že také já budu studovat na střední škole. Celkem jsem na to nebyl nijak připraven, poněvadž jsem vystudoval jen jakoustakous provizorní obecnou školu, která mi nedala vůbec žádné znalosti. A tak bratr během školních prázdnin, když přijel z gymnázia domů, mě připravil ke zkoušce do 2. třídy gymnázia. Gymnázium bylo v okresním městě Lucku a pro mne to byla strašidelná práce, poněvadž zvládnout ten materiál pro nic neznalého chlapce a připravit se do 2. třídy gymnázia byl obrovský úkol. Kupodivu jsem to nějak za pomoci bratra zvládl. Byl jsem přijat do 2. třídy a studoval jsem na gymnáziu.

Už od dětských let, už jako malý chlapec, jsem miloval zpěv, poněvadž u nás, ať bylo, jak bylo, pořád se zpívalo. Byla to hlavně naše babička, která znala spoustu našich českých národních písní. A také jsme žili v prostředí, kde se všude zpívalo, od jara do podzimu, speciálně v sobotu a v neděli se vždycky večer ozývaly nádherné melodie ukrajinských obyvatel. Mají překrásné písně a mě to tak nějak ovlivňovalo, že jsem si ty písně zamiloval, a vůbec zpěv a divadlo. Na gymnáziu jsem se hlásil do spolku dramatického a do pěveckého spolku gymnaziálního. Ještě než jsem ukončil gymnázium, jednou jsem se tátovi zmínil, že bych hrozně rád šel na dramatickou školu. Táta to naprosto odmítl a prohlásil, že budu buď doktorem nebo inženýrem, že musím studovat na vysoké škole. To už můj nejstarší bratr byl v Praze na studiu medicíny a už byl v pokročilém ročníku.

Po absolvování gymnázia v roce 1928 jsem si na otcovo přání sbalil kufr a odebral se do Prahy, abych se přihlásil na studium medicíny. Ve vlaku, když jsme překročili hranice z Polska do Československa, jsem byl úplně dojatý, takže jsem dojetím skoro plakal. Jak je to tady krásné, jak je to tady všechno krásně spořádané! A když jsem přijel do Prahy, tak jsem hned odpoledne šel s bratrem na procházku a měl jsem to štěstí, že jsem uviděl našeho milovaného prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka na koni. Projížděl se po Praze.

Přihlásil jsem se na medicínu a začal jsem studovat. Byl to pro mne velikánský problém, poněvadž jsem nesnášel mrtvolu. No, a na medicínu to není možné, aby se člověk nesetkal s mrtvolami. Už hned ve druhém ročníku jsem musel navštěvovat pitevní ústavy, anatomické, a tam se seznamovat s mrtvolami. Dokonce jsem dostal k pitvě distální končetinu, to znamená nohu. Tu jsme museli pitvat, ještě asi se dvěma kolegy. Pro mne to bylo strašné. Když jsem se prvně dostal do pitevního ústavu, tak jsem asi tři dny nejedl, poněvadž jsem se štilil sám sebe. Pak jsem si na to pomaličku zvykal.

Ještě se musím zmínit o tom, že jsme byli s bratrem chudí jako kostelní myši, poněvadž finančních prostředků bylo strašně málo. Tak jsem se snažil žít jako zpěvák-amatér. V té době se ke mně přihlásil nějaký profesor, byl to profesor Dimitr Levickij, Ukrajinec, který tady v Praze byl asistentem na konzervatoři u profesora Fuchse na pěveckém oddělení. Přihlásil se ke mně, když jsem byl někde zpívat, v nějakém spolku patrně, že by mě učil zpívat. Já jsem mu řekl, že bych to strašně vítal, ale že na to nemám peníze. Nabídl se, že mě bude učit zadarmo, a tak mě učil a já to s díky přijal.

Studoval jsem zpěv, studoval jsem medicínu a ještě jsem se snažil něco zpěvem vydělávat. Byly tady v té době spolky ruských emigrantů a ukrajinských emigrantů, které obhospodařovaly němé biografy. Vytvářely skupinky nebo zpěváci vystupovali sólově, ale převážně v nějakých kvartetech nebo malých pěveckých skupinách doprovázeli němé filmy. Poněvadž se o mně dozvěděli, že taky zpívám, a protože se jim to i líbilo, tak mě do toho taky zařadili. Za to jedno vystoupení v tom němém biografu jsem vždycky vydělal padesátikorunu. Za první re-

publiky to byly dost slušné peníze. Když to přepočítám třeba na buřtíky, tak to bylo celých sto buřtů. Buřt stál 50 haléřů. Takhle jsem si vydělával.

Jednou jsem byl dokonce poslán ven, do Pilníkova u Trutnova. Vedoucí té skupiny mi dal kopii filmu a řekl mi: „Pojedete do Pilníkova u Trutnova a tam odevzdáte kopii filmu. Je to film Rozmary Kateřiny Druhé s ruskou tematikou. Tu kopii tam odevzdáte a oni vám zaplatí 50 korun na zpáteční cestu.“ Přišel jsem do toho biografu a vedoucí se ptá: „A kdepak máte ty ostatní, přijdou později?“ Já jsem řekl: „Ano“, nevěděl jsem, co mám říkat. Byl jsem pln zoufalství, jak to vyřešit, co mám dělat dál. Byl tam impresário, který rozdělával lístky předem do těch míst, kde jsme byli objednáni na vystoupení. Jmenoval se Petka Trofimov. Byl to Rus a přihlásil se ke mně. Já jsem mezitím odešel z té místnosti a šel jsem ven. Bylo to v lednu, hrozná zima a já byl vyhladovělý. Postavil jsem se u kostela, do zvětrání, abych se trošičku chránil. Čekal jsem tam. Za chvíli přišel impresário a říkal: „Zařídil jsem to, budete zpívat večer sám.“ Prohlásil totiž, že sbor nepřijede, ale že já jsem člen petrohradské opery a že budu zpívat asi 20 minut sólově. Majitel toho kina na to přistoupil. Byl jsem schován za takovou plentu u ekránu. Když byla přestávka, tak lidé chodili a nakukovali za tu plentu, čučeli. Strašně se to všem líbilo a já byl šťastný, že jsem to zvládl. Po vystoupení mi dal majitel asi pět párků na talíř a přinesl mi dvě piva a řekl: „Tady máte, jezte a pijte, a když budete mít žízeň, tak si budete točit sám.“ Takhle to skončilo a za to vystoupení mi zaplatil 212 Kč. Musel jsem se podepsat, že přijedu na oslavy Masarykových narozenin 7. března. To jsem učinil a taky jsem tam pak přijel, ale to už bylo s tím souborem a měl jsem za to jen 50 Kč. Tak, takhle jsem si vydělával.

Studoval jsem však pomalu, poněvadž jsem toho měl moc. Chodil jsem do hodin zpěvu a pak jsem se ještě přihlásil na intonaci a na harmonii, abych se trošičku vzdělával hudebně, aby to pro mne nebyla španělská vesnice. V roce 1932 mě potkalo strašné neštěstí. Bratr-lékař, na kterém jsem byl existenčně odkázán, zemřel. Bylo mu 28 roků a byl lékařem v písecké nemocnici. Onemocněl a během deseti dnů zemřel na hnisavou angínu. Zůstal jsem sám, bez prostředků a nevěděl jsem, co mám dělat. V té době jsem také chodil zpívat do jednoho malého spolku. Byl to amatérský spolek, chodili tam inženýři, doktoři, dělníci, studenti, no prostě všehochoť. Chodil tam také nějaký doktor Topolák, odborný lékař. Když se do-slechl, že mi zemřel bratr a že jsem bez prostředků, nabídl mi místo asistenta ve své ordinaci na půl úvazku. Přijal jsem to, byl jsem rád, že se mě někdo ujal. A tak to šlo, šlo a šlo až do roku 1935. Tehdy jsem začal mít strach, že ze mne vyrůstá zmetek, že ze mne nebude ani to, ani ono. Tak jsem se rozhodl, že zpívání zanechám a že dokončím medicínu. Dohodli jsme se s mým šéfem, doktorem, že mě bude podporovat a že já mu to pak budu splácet, až budu hotový lékař, prací u něho v ordinaci.

V té době mě můj profesor zpěvu bez mého vědomí přihlásil ke konkurzní zkoušce do Národního divadla, do sboru. To zdaleka nebyl můj sen, abych se stal sborovým zpěvákem, ale on mě uprosil, že chce slyšet názor odborníků na můj hlas. Tak jsem tam šel. Bez nějakých problémů, bez obav, bez trémy, bez starostí. Nezáleželo mi na tom, jak dopadnu, chtěl jsem prostě zazpívat, aby mě slyšeli. Přišel jsem, zpíval jsem a předsedou té komise byl prof. Václav Talich, tehdejší správce opery Národního divadla. Vzal si mě stranou a říká: „Poslechněte, toho hlasu je do sboru škoda. My vám nabídneme místo sólisty-začátečníka v Národním divadle s povinností zdokonalovat se pod vedením nebo dozorem hlasového poradce.“ Tím byl vynikající barytonista, už v penzi, Bedřich Plaška, dvojnásobný komorní pěvec, člen drážďanské opery. Jako penzista byl v Národním divadle hlasovým poradcem a zástupcem šéfa opery. Říkal jsem si: „Co teď? Rozhodnutí je jasné, já to miluju!“ Je pravda, že můj táta byl toho názoru, že musím být doktorem nebo něčím takovým, ale já jsem se rozhodl pro to, že přijmu nabídku prof. Talicha, a podepsal jsem smlouvu.

Od 1.6.1936 jsem se stal sólistou Národního divadla, sólistou-začátečníkem s povinností zpívat malé role a zdokonalovat se. Zpíval jsem maličké role, a když uplynul rok a druhý rok, tak jsem si říkal: „Tak tohle nikam nevede. Já nedělám celkem nic. Studuju sice s tím hlasovým poradcem, nastudovali jsme nějaké role, jako třeba žalárníka v Daliboru nebo hraběte v Jakobínu nebo komtura v Donu Giovannim, ale to nikam nevede, poněvadž mě na jeviště nechtějí pustit.“ V té době se zrovna uvolnilo místo v Olomouci, místo basisty v prvním oboru, a šéf olomoucké opery přijel do Prahy hledat náhradu. Někdo mu řekl, aby se obrátil na mne. On se na mne obrátil, já jsem mu přezpíval a on mi nabídl angažmá v Olomouci. Podepsal jsem smlouvu a od prvního srpna 1938 jsem se stal členem opery Městského divadla v Olomouci.

V roce 1938, jak víte, se schylovalo k válce. Já jsem byl povolán na vojnu ještě před mobilizací, do Prahy k 28. pluku. Zakrátko vypukla mobilizace a byli jsme odveleni. Nejprve to bylo někam k Opavě, do obranného pásma. Pak nás odveleli do Prahy, pak zase někam na sever. Šli jsme tam pěšky, celý 28. pluk. Pobyl jsem na vojně dva měsíce a 18 dní. Skončilo to tím, že jsme rozmontovávali v obranném pásmu ty zátarasy, drátěné a betonové, a ty betonové sloupce jsme odnášeli někam na hromady. Já jsem za jeden den ze zoufalství (byl jsem úplně zoufalý, nikdo nevěděl, co nás čeká) těch betonových sloupců odnesl na tu hromadu sám 98. Pak jsem se vrátil do Olomouce a začal jsem tam pracovat dnem i nocí.

První role, kterou jsem v Olomouci studoval, byl Kecal z Prodané nevěsty. Ještě se mnou tehdy můj nejlepší kolega a přítel Beno Blachut studoval Jeníka. Premiéru jsme měli 25. prosince 1938. /*Následuje árie Každý jen tu svou...*/ Dělali jsme opravdu od rána do noci. Zpívalo se denodenně, každý jsme měli spoustu představení. Jeden druhému jsme nezáviděli, naopak jsme jeden druhému fandili, radili jsme si, co a jak, co se nám líbí a co se nám nelíbí. Radovali jsme se jeden z úspěchu druhého, prostě jsme žili jako jedna rodina. A lidé, lidé nás měli strašně rádi a děkovali nám, že jim přinášíme radost, útechu, povzbuzení a posilu. Já jsem před odchodem do Prahy odzpíval 39 představení za jeden měsíc. Teď, když to někomu řeknu, tak si myslí, že si dělám legraci. Je to tak, doopravdy, a zpíval jsem první obor.

Ve 41. roce jsem dostal pozvánku společně s Blachutem, Benouškem, abychem vystoupili zase spolu v Prodané nevěstě. Tak jsme jeli do Prahy, spolu, ve dvou se to lépe táhne. Pak jsme byli pozváni do Dvořákovy Rusalky a pak jsem dostal nabídku do Národního divadla. Chtěl jsem to odmítnout, dokonce jsem prosil ředitele olomouckého divadla, aby mě nepustil. Byl jsem tam šťastný. Tam jsme byli hýčkáni, opravdu, obecenstvo nás milovalo. Ale ředitel říkal: „To musíte.“ A tak jsem se stal opět sólistou Národního divadla. Byl tam všelijaký repertoár. Ovšem zpíval jsem vedle velikánů, Viléma Zítka a dalších. Byli tam třeba Jiří Huml, Luděk Mandaus a další a další, byla jich řada. I v dalších hlasech byli vynikající umělci, Ada Nordenová, Marta Kráslová a další, ani bych nestačil všechny vyjmenovat. No, a zpíval jsem tehdy, když Vilém Zítek nechtěl nebo nemohl, nebo měl druhý den nějaké jiné představení. Střídal jsem se s ním, ale jenom, jak říkám, když nechtěl nebo nemohl, tak jsem zpíval já. Ale i tak jsem byl šťasten, poněvadž jsem se měl pořád čemu učit a přiučovat, poněvadž jsme měli vedení, které nás k tomu vedlo. Byl to především prof. Václav Talich, na kterého nikdy nezapomenu. S ním dělat, to opravdu za něco stálo. Pak přišel Chalabala a to byl další pilíř. Byl tam ještě Ivan Jůna, bylo jich tam hodně, hodně, hodně, zase je nemůžu všechny vyjmenovat.

Skončila válka, přišlo malé období jakéhosi volna, od roku 45 do roku 48. Pak přišlo zase násilí, zase něco, čím nás spoutali, čím nás omezovali. Nesměli jsme myslet, nesměli jsme mluvit, nesměli jsme se vyjadřovat. Mně to šlo strašně proti mysli.

Ženský hlas: „Nesmělo se ani česky zpívat, byť šlo třeba o takovou klasiku jako jsou Biblické písně Antonína Dvořáka. Přesto je Eduard Haken na koncertech zpíval a bylo mu to nejednou z tzv. vyšších míst vytýkáno. O to větší má radost, že je mohl nedávno, v září 1991 nazpívat na gramofonovou desku.“ (Zpěv)

No, dostali jsme se až do roku 1991. 1. srpna 1991 jsem dovršil 50 let činnosti v Národním divadle. Nepočítám do toho ty předchozí léta, jen čistých 50 let. A tak jsem si řekl: „No tak, kamaráde, už bys toho moh nechat.“ Tak jsem se rozhodl a odešel do důchodu. Ale dělám mimo divadlo, dělám venku, zpívám. Jsem zván, jezdím zpívat na koncerty na různá místa. Velice často zpívám v kostelích. Koncert je ale světský. Jednak je tam krásný nástroj, jsou to varhany, jednak je tam krásná akustika a jednak je tam krásné obecenstvo. Už tím, že vkročí do kostela, podle mne se tak nějak očistí. Lidé přicházejí tak nějak pokorně do toho kostela, pokorněji než do koncertního sálu. To je takový můj pocit, já to tak vnímám. Dostávám na to různé dopisy, převážně děkovné dopisy. To je moje největší odměna. Jsou to dopisy krásné, snažím se skoro na všechny odpovídat. Ale třeba teď, v poslední době jsem dostal dopis, je poslán z Brna a je bez adresy a bez čitelného podpisu. Nemohu na něj bohužel nijak reagovat než tímto způsobem. Především, já jsem po rodičích pravoslavný, zpívám v kostelích evangelických římskokatolických i v husitských, u adventistů zpívám, všude. Zpívám lidem a ti lidé mi za to prostě děkují, což mě strašně těší. A v tom dopise, o kterém se chci zmínit, je napsáno, že jsem se dostal na scestí, že sloužím katolické církvi a že jistě vím, že katolická církev usiluje o to, abychem se dostali do područí Němců, že se dostaneme pod německý vliv apod. Já jsem vždycky jako zahraniční Čech toužil po jedné věci, abychem byli samostatná Československá republika, dokonce jsem proti té pomlce, to je podle mne na-

prosto zbytečné. Myslím si, že ani my, ani bratři Slováci, nemají důvod, aby něco měnili. Je to Československo, vždyť žijeme v jednom státě. (Ženský hlas)

Co mám rád? Jak jsem vám řekl, co je mým nejvlastnějším povoláním: přinášet lidem radost a útěchu a posilu. (Zpěv)